

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова,
ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

в област на висше образование **1. Педагогически науки**

професионално направление **1.2. Педагогика**

докторска програма **Специална педагогика**

Автор: Мария Георгиос Парасху

Тема: „Невербална комуникация при ученици с увреден слух“

Научен ръководител: доц. дпн Милен Замфиров Замфиров, СУ „Св. Климент Охридски“

Тематиката на дисертационния труд е актуална, особено сега когато се търси признаването на жесто-мимичните езици като официални езици. От друга страна, невербалната комуникация при учениците с увреден слух подпомага общаването им както в образованието, така и в социума.

Докторантката познава проблематиката както в теоретичен, така и в приложен аспект. Този факт е видим първо от теоретичната част на дисертационната разработка. Парасху умело се справя с теоретичния анализ на невербалната комуникация, общуването при ученици с увреден слух - невербално и вербално и със спецификите на учениците с увреден слух.

На втори план, в приложно отношение, познаването на проблематиката е видно от проведените емпирични изследвания и интерпретацията на получените резултати от изследванията.

Представени са шест публикации по темата на дисертационния труд. Всичките са в съавторство с научния ръководител. Парасху е първи автор в пет от публикациите.

Дисертационният труд притежава е разработен на 155 страници (без титулната страница, благодарностите, библиографската справка и приложенията. В ди-

сертацията са представени 21 таблици, 62 графики и 3 схеми. Библиографията обхваща 216 източника, основно на английски език.

Избраната методика на изследването количествени методи за събиране на данни е съобразена с целта, задачите и хипотезите на дисертационната разработка. В методиката са включени наблюдение; анкети за четири целеви групи (общообразователни учители на ученици със загуба на слуха, чуващи родители, чуващи връстници, интегрирани ученици с увреден слух) и полуструктурирани интервюта.

Методите за статистическа обработка включват: One-Way ANOVA, - t-test, - Chi-squared test, 34 - SPSS statistical package, programme codes in Syntax Files of SPSS, - Cappa quotient, - Mann-Whitney test, and - Kruskal-Wallis test.

Общо участниците в изследването са 346 в две групи експериментална и контролна група. Във всяка една група са включени общообразователни учители на ученици с увреден слух, чуващи родители на ученици с увреден слух, чуващи връстници на ученици с увреден слух и интегрирани ученици с увреден слух. На лице е приблизителна балансираност на двете групи участници.

Използвана е три-модулна програма за подобряване на ефективността на невербалните комуникативни умения на учениците със загуба на слуха и техните преки комуникатори - чуващите връстници, чуващите общообразователни учители и чуващите им родители:

- модул 1: Програма за обучение на ученици. Дейности за ученици, обучавани в общообразователни училища (включително ученици със загуба на слуха и чуващи връстници) – уъркшопи за ученици със или без загуба на слуха.
- модул 2: Програма за обучение на общообразователните учители. Дейности за учителите на ученици със загуба на слуха или семинари за учители.
- модул 3: Програма за обучение на родители. Дейности за родители на ученици със загуба на слуха - семинари за родители. Организиран са 30 семинара, проведени в период от 10 месеца, средно по 3 работни срещи/семинара на месец.

В първата глава се извежда обща характеристика на процеса на общуване. Представено е влиянието на обучителната среда върху особеностите на невербалното общуване при ученици с увреден слух (специални и общообразователни училища), влиянието на вида и степента на слухова загуба върху особеностите на невербалното общуване при ученици с увреден слух и влиянието на употребата на звуково-усилваща апаратура върху особеностите на невербалното общуване при ученици с увреден слух. Изведено е обобщение за общуването на учениците с увреден слух.

Втората глава представя организацията на изследването. Целта, задачите и хипотезата са поставени коректно. Не са изведени предмет и обект на изследването и възниква въпроса към докторантката: Кой са обекта и предмета на изследването? Методологията на изследването описва четири изследователски фази, но всъщност това са етапите на разработване на дисертационния труд. Самото емпирично изследване е представено достатъчно ясно.

В третата глава е направен анализ на резултатите от проведеното изследване. Отделно са анализирани резултатите от наблюдението, анкетите и полу-структурираните интервюта. Всеки въпрос е представен нагледно като резултат с таблица и схема. В обобщен план са изведени данни от статистическата обработка.

Най-значимата част от емпиричното изследване – три-модулната програма е описана много лимитирано и без представени резултати и интерпретации от нея. Така идеята за апликация на програма в училищното пространство губи смисъл.

Прави впечатление, че в анализа на резултатите присъства предимно количествено представяне на резултатите, а анализът към резултатите почти отсъства.

Дисертационният труд на Парасху притежава необходимите приносни модели. Приносите от дисертационния труд посочени от Парасху са в две полета: теоретични и научно-практически. Посочването на приносите от Парасху, обаче е по-скоро хронологично описание на работата по дисертационния труд и в този контекст не е достатъчно научно. По-скоро приносните моменти могат да се изведат по посока на:

- историческо тълкуване на невербалната комуникация на ученици с увредени слух,
- проблемите в комуникацията на учениците с увреден слух при неразбиране на речта на събеседника,
- спецификата на невербалната комуникация съобразно ползването на жестов език,
- ролята на родителското участие и т.н.

Авторефератът отразява базисните аспекти на дисертационния труд. Множеството таблици и схеми от дисертационния труд са спестени, а се дава превес с онагледяване на демографския профил на участниците в изследването. Анализите са представени съвсем оскъдно и недостатъчно информативно.

Докторантката Парасху би било удачно да ползва за целите на дисертационното си изследване, за теоретичния анализ да ползва и научна литература от

автори на български и на гръцки език. Отправената забележка не омаловажава достоинства на дисертационния труд.

Би било полезно и за теорията и за практиката Парасху да опише три-модулната програма коректно и детайно и тогава да я популяризира. Резултатите от проведените наблюдения, анкети и полу-структурирани интервюта са със значимост за приобщаването на ученици с увреден слух и публикуването им би допринесло за реализиране на процесите на приобщаване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и показва, че докторантката Мария Парасху **притежава** теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Мария Парасху в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

30. 06. 2019 г.

Изготвил становището:

(проф. д.п.н. Дора Левтерова - Гаджалова)